

Monitoring en evaluatie
steeds belangrijker

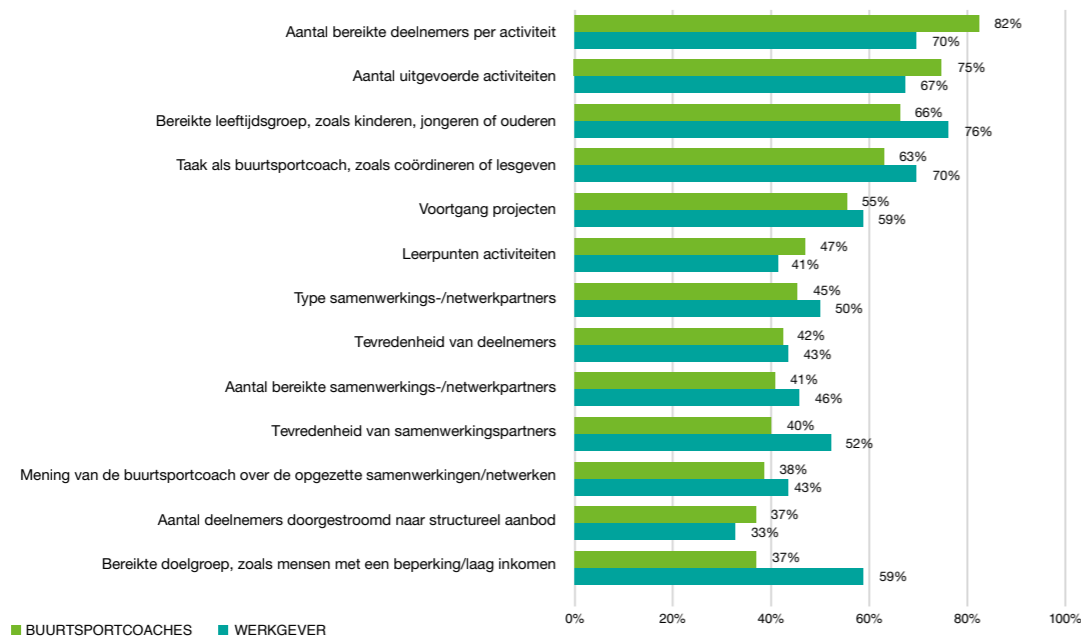
óóraf bepalen wat je wil, áchteraf meten

Met het volwassen worden van de sector, is het logisch dat de behoefte aan het monitoren van de werkzaamheden van buurtsportcoaches groeit.

Wat doen ze eigenlijk, waarom doen ze dat en wat bereiken ze ermee?

Dat goed in beeld brengen is niet alleen van belang voor gemeenten en werkgevers, maar vooral ook voor de buurtsportcoaches zelf. Zien waar dingen beter kunnen en energie krijgen van positieve effecten van hun werk, dragen bij aan hun ontwikkeling. Lonneke Schijvens van het Kenniscentrum Sport & Bewegen en Enrico Damo van Team Sportservice vertellen over het belang van evalueren en monitoren en hoe dat in de praktijk gebeurt.  LEON JANSSEN LOK

Figuur 3. De meest genoemde gegevens die worden bijgehouden over de inzet en resultaten van buurtsportcoaches, volgens buurtsportcoaches (n=130) en werkgevers (in procenten, n=46)



Bron: peiling buurtsportcoaches, Mulier Instituut, voorjaar 2022; peiling werkgevers, Mulier Instituut, voorjaar 2022.

“Toen buurtsportcoaches er net waren, zijn heel veel gemeenten daar enthousiast in meegegaan. Maar het was vaak ook wel opportunistisch. Het zat heel erg op activiteitsniveau. Er werd bijvoorbeeld veel naschools aanbod georganiseerd. Omdat het leuk en goed was, en omdat het kon; het werd nu immers deels gefinancierd door het Rijk.” Lonke Schijvens is Manager Meedoen door Sport & Bewegen bij het Kenniscentrum Sport & Bewegen. Ze ziet dat monitoren en evalueren de laatste jaren steeds belangrijker wordt voor buurtsportcoaches. Daar zijn wat haar betreft twee redenen voor.

Meer behoefte aan verantwoording

“We zien als Kenniscentrum enerzijds dat gemeenten meer vragen om verantwoording. Nu de regeling en de buurtsportcoach structureel beginnen te worden, en de rol steeds breder wordt, vragen steeds meer gemeenten zich af wat het nu eigenlijk allemaal oplevert. Ze steken er toch een hoop geld in en willen graag laten zien dat dat geen verspilde inzet is.” An-

derzijds komt de behoefte ook echt uit de sector zelf, ziet ze. “Toen de beroepsvereniging Wij Buurtsportcoaches nog niet bestond, organiseerden wij als Kenniscentrum kennisbijeenkomsten voor teamleiders van buurtsportcoaches. In die ‘werkplaatsen’ bleek al dat de zichtbaarheid van de werkzaamheden en de verantwoording daarover onderwerpen waren waar ze mee worstelden. De buurtsportcoach krijgt nu eenmaal een steeds bredere rol en wordt daardoor ook steeds belangrijker in het werkveld. Daar hoort bij dat je beter laat zien wat je doet en wat je toegevoegde waarde is.”

Handreiking

Die sessies met teamleiders bleken de aanzet te zijn tot de ontwikkeling van een ‘Handreiking Inzicht in impact voor teamleiders buurtsportcoaches’, die te vinden is op de website van het Kenniscentrum Sport & Bewegen. Schijvens: “De belangrijkste informatie en tips die we, met inbreng van een expert Monitoring & Evaluatie, op die bijeenkomsten hebben opgehaald, hebben we op een rijtje gezet.

Dat is dus de handreiking geworden.” Ze benadrukt dat het geen stappenplan is waarbij de teamleider of de coördinator allerlei punten kan afvinken. “Het is vooral een naslagwerk. Er staat van alles in, en afhankelijk van waar jij behoefte aan hebt, kun je eruit halen wat je wil. We merken in discussies dat de context waarin buurtsportcoaches werken, heel specifiek is. Dat maakt het complex om monitoring en evaluatie te standaardiseren. Buurtsportcoaches zijn met veel verschillende activiteiten bezig, ze denken al snel: ja, als ik dát allemaal aan de gemeente moet vertellen. Het is dus lastig om te bedenken hoe ze dat op een compacte manier aan de gemeente duidelijk kunnen maken. Bovendien: dragen de activiteiten wel altijd zichtbaar bij aan de doelstellingen van de gemeente?”

Outcome

Daarmee stipt Schijvens een belangrijk punt aan: om goed te kunnen evalueren, zul je vooraf moeten bepalen wat je eigenlijk wil bereiken. “Stel: je organiseert naschools aanbod dat ertoe leidt dat tien

“Monitoring en evaluatie zijn noodzakelijk om beter je werk te kunnen doen”

Enrico Damo (Team Sportservice)

kinderen zes weken lang in beweging zijn gebracht. Maar een gemeente zal waarschijnlijk willen weten: welke kinderen waren dat? Kinderen die toch al voetballen, kinderen die al aan het naschools aanbod van – bijvoorbeeld – judo meededen? Of zijn het kinderen die daarvoor nog niet of onvoldoende bewogen? Die wil je natuurlijk vooral bereiken. Als je goed over de ‘outcome’ nadenkt, kun je je activiteit veel beter uitwerken.” Het Kenniscentrum heeft dat in een visualisatie met een atletiekbaan weergegeven: de input staat voor de materialen, personeel en uren die erin worden gestoken. De throughput zijn de activiteiten die je gaat opzetten, de output gaat om de aantallen scholen, deelnemers. Maar juist de outcome, het beoogde effect, is dus vaak onvoldoende uitgewerkt.

Veel werk?

De waarom-vraag dus. “Als je daar niet scherp op bent, is het lastig om achteraf te kunnen zeggen of iets geslaagd is of niet. Op heel veel plekken gebeurt dat nog niet, wordt die koppeling tussen activiteiten en beleidsdoelstellingen nog niet gelegd. Maar dat is echt stap één. Zonder dat inzicht heeft het geen zin om te monitoren. Als je die stap aan de voorkant neemt, heb je ook een veel beter gesprek met de gemeente. Dan kun je verwachtingen managen en afstemmen.” Tellen, meten, cijfers interpreteren en erover praten, het terugkoppelen aan de gemeente, het klinkt allemaal als veel werk. “Ja, dat is misschien wel zo”, erkent Schijvens, “maar het levert ook veel op, en het duurt soms even voordat je dat gaat zien.” Ze haalt een voorbeeld aan van Amsterdam, waar alle activiteiten zijn doorlopen en scherper zijn

zetten, met groepjes teamleiders ingaan op bepaalde casussen en de behoeftes blijven uitvragen.”

Team Sportservice

Een organisatie die al volop bezig is met het beeld in brengen van de effecten van de inzet van buurtsportcoaches, is Team Sportservice, werkgever van zo’n 240 buurtsportcoaches. Team Sportservice ondersteunt en begeleidt overheden, scholen en verenigingen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht op het gebied van sport en bewegen. Voor Enrico Damo, mededirecteur met de portefeuille ontwikkeling & strategie, en werkzaam op het kantoor in Haarlem, is het zonneklaar: “Monitoring en evaluatie zijn noodzakelijk om beter je werk te kunnen doen. Het geeft inzicht in wat jouw werkzaamheden

uitgewerkt. “Daardoor hebben ze flink kunnen schrappen in het aantal activiteiten. Er zaten overlappings in en sommige bleken niet meer relevant te zijn. Ik hoorde daar een buurtsportcoach zeggen dat zij nu veel beter weet wat er van haar verwacht wordt. We horen regelmatig dat activiteiten worden gedaan omdat ze al jarenlang worden gedaan. Omdat er een financiële impuls aan hing. Niemand stelt dan blijkbaar meer de vraag: waarom doen we dit eigenlijk? Maar die vraag is cruciaal. Voor een beter gesprek met de gemeente, maar ook omdat je als teamleider je eigen mensen veel beter kunt aansturen. Die weten dan ook beter wat er van ze verwacht wordt, en kunnen binnen dat kader dan vanuit hun expertise bepalen hoe je dat resultaat kan bereiken.”

Schijvens merkt dat er langzamerhand steeds meer bewustzijn komt over het belang van evalueren en monitoren. “Gelukkig zien we dat het meer en meer wordt toegepast, om de waarde van het werk van buurtsportcoaches meer te laten zien, maar ook om het werk inhoudelijk beter en dus leuker te maken. Sommige teamleiders zijn daar al heel ver mee. Soms met zelfgebouwde Excelspreadsheets, maar ook steeds vaker met speciaal ontwikkelde apps zoals het Buurtsportcoach Kompas. Het past heel goed bij de professionaliseringslag die gemaakt wordt. Het is complexe materie, maar het leeft wel. Als Kenniscentrum willen we er daarom op blijven in-

Enrico Damo



“Het is leuk om complimenten te krijgen. Die kun je vastpinnen in de Buurtsportcoach Kompas-app. Daar krijg je als buurtsportcoach natuurlijk energie van”

Enrico Damo (Team Sportservice)



opleveren. En het maakt ook dat je je kunt doorontwikkelen.” Team Sportservice was in de gemeente Haarlemmermeer enkele jaren geleden al bezig met een feedback- en verbetercyclus. Deelnemersaantallen, signalen en feedback verzamelen en in Excelspreadsheets bijhouden werd echter al snel een te tijdrovende klus en zo ontstond het idee een digitale versie van de methodiek te ontwikkelen. Toevallig startte niet veel later het ministerie van VWS met een aanbesteding voor een monitoringstool voor buurtsportcoaches. De aanbesteding werd gewonnen door Team Sportservice en partner Techonomy en zo ontstond het hiervoor door Schijvens al genoemde Buurtsportcoach Kompas, een app die inmiddels door flink wat buurtsportcoaches in een groot aantal gemeenten wordt gebruikt.

Drie fronten

Damo legt uit hoe de monitoring in de praktijk vormgegeven wordt: “Wij denken

na over hoe je inzicht kunt ophalen waarmee je je eigen werk kunt verbeteren, hoe je planmatiger te werk kunt gaan en hoe je je werk evalueert aan het eind van de dag. Meten kun je op drie fronten doen: in de eerste plaats gaat het uiteraard om aantallen. Hoeveel activiteiten heb je georganiseerd, hoeveel deelnemers waren er, hoeveel gesprekken hebben plaatsgevonden? Daarnaast gaat het ook om de vraag of je als buurtsportcoach het goede doet: dragen de activiteiten bij aan de doelen die jouw team of jouw opdrachtgever (meestal de gemeente) heeft gesteld? Daar moet je dus van tevoren over nadenken, zeker ook als teamleider. En ten slotte: doe je het goed als buurtsportcoach? Was de locatie goed, vonden ze jou aardig, was het tijdstip oké?” Damo benadrukt dat het verzamelen en interpreteren van de data er echt is om betere inzichten te verkrijgen in het werk van de buurtsportcoach. “De uitkomsten zijn niet goed of fout, we koppelen er geen beoordelingssystematiek

aan. We proberen aan te wakkeren dat het interessant is die informatie op te halen en dat je jezelf daarmee kunt ontwikkelen.”

Energie

Ziet Damo een toename van het gebruik van het Kompas en van monitoring in het algemeen? “Zeker”, stelt hij. “Hoewel het heus niet allemaal vanzelf gaat. En het is ook niet altijd even goed toepasbaar. Voor onze vakleerkrachten gebruiken we het bijvoorbeeld niet, daar hanteren we een leerlingvolgsysteem. Verder is de grootste uitdaging toch dat het hoe dan ook tijd kost. Het gaat bovendien om nieuw gedrag en iets nieuws dat je je eigen moet maken. Op de ene locatie gaat dat hartstikke goed, maar op andere plekken zie je soms dat het weer verwatert. Het kost ondersteuning om die veranderingen aan te jagen. Maar dat zie je bij alle veranderingen en ik denk dat we op de juiste weg zijn. Overal merk ik dat iedereen die de data terugziet, positief verrast is. Het is leuk om in-

zichten te krijgen en het is helemaal leuk om complimenten te krijgen. Die kun je trouwens vastpinnen op je dashboard in de app. Daar krijg je als buurtsportcoach natuurlijk energie van.”

Ondertussen wordt ook nog geprobeerd de tool tussentijds te verbeteren. Zo geeft Damo aan dat geprobeerd wordt het con-

30 minuten beweging gaat, dan wanneer je van 30 naar 60 minuten gaat. Dat zegt heel veel over de effectiviteit van je activiteit.”

Opbouwen van een ‘case’

Binnen Team Sportservice raakt het gebruik langzamerhand steeds meer ingeburgerd. Uitkomsten worden binnen de

de ervaren effectiviteit is voor gemeenten natuurlijk heel belangrijk. Dat is ook informatie om in beleid op bij te sturen. Ik ben blij dat steeds meer gemeenten enthousiast zijn. Dat is goed en ik hoop ook echt dat nog veel meer organisaties ermee gaan werken, want dat is belangrijk in deze tijd van evidence based economy, waar iedereen steeds meer vraagt om bewijsvoering. Zo’n buurtsportcoachregeling kan ook zomaar stoppen, dat vind ik best spannend. Daarom moeten we een ‘case’ bouwen als gemeenten en als sportbedrijven: waarom is het goed dat we hier geld in steken? Zo hoop ik zelf vooral dat we kunnen aantonen dat er meer verbanden tussen sport en gezondheid moeten worden gelegd. En dus hoop ik dat we ernaar toewerken dat verschillende organisaties dezelfde type informatie kunnen ophalen. Dan kun je in de volle breedte zeggen: kijk eens wat die buurtsportcoaches de samenleving opleveren.” ■

“Als je goed over de ‘outcome’ nadenkt, kun je je activiteit veel beter uitwerken”

Lonneke Schijvens (Kenniscentrum Sport & Bewegen)

cept van additionele beweegminuten toe te kunnen voegen: het aantal minuten dat een deelnemer extra is gaan bewegen. “Als je daar de gezondheidswinst aan kunt koppelen, sla je een enorme slag. Die is bijvoorbeeld veel groter als je van 0 naar

teams besproken en ook tussen teamleiders onderling. Inmiddels werken steeds meer gemeenten met het Buurtsportcoach Kompas en in sommige gemeenten is het bovendien het raamwerk geworden voor de verantwoording. Damo: “Met name